

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria :
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate :
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor. ; până la 200 cuvinte
8 cor. ; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA ȘI ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Discurs

de deschidere a Sinodului eparchial din
Arad sesiunea anului 1903.

Cristos a înviat!

Prea Stimabililor Domni deputați!

A trecut un an de zile dela ultima noastră întrunire în Sinod eparchial ordinar ; cu anul acesta s'a încheiat periodul al 11-lea, și cu ziua de astăzi intrăm în periodul al 12-lea al vietii noastre bisericești sinodale.

Binecuvântată să fie încheierea și lucrările din acele perioade, binecuvântat să fie începutul acestui nou period. *Period nou vieță nouă!*

Când arunc privirea mea asupra d-voastre, d-lor deputați, înainte de toate constat cu plăcere, că încrederea alegătorilor s'a grupat și astădată în parte covârșitoare pe lângă d-voastră vechii lor reprezentanți ; și astfel mă bucur de prezența d-voastre, precum mă bucur și de prezența acelora, cari parte după un interval mai lung sau mai scurt s'au ales de nou, parte acum pentru prima-dată au obținut mandatul de membri în reprezentanța acestei diecese.

Toți suntem ai lui Dumnezeu arătură, toți fiii unei și aceleiași biserici, cu aceleași drepturi și aspirațiuni legitime, dar și cu asemenea îndatoriri, de a lucra fiecare după talantul său în cercul său de competență și cu toții împreună și solidar, la întărirea credinței, la sporirea și promovarea dragostei în scopul susținerii și înaintării bisericii noastre naționale și a instituțiilor ei religioase morale și culturale.

De aceea, când am fericirea de a Vă vedea întruniți aici în centrul diecesei pentru a Vă îndeplini frumoasa chemare pentru care sunteți aleși ; când Vă ved aici adunați ca toți-atâți apostoli ai promovării mersului bun și normal al

afacerilor noastre bisericești, școlare și fundamentale, când știu, că fie-care și-a lăsat afacerile și comoditățile sale și ca apostolii și învățăceii Domnului ați urmat glasului bisericii, atât dragostea și iubirea ce o am către clerul și poporul credincios, cari v'au investit cu mandat cât și stima și respectul dragostei, ce am către d-voastră în general și către fiecare în special, din poziția, la care m'a ridicat dorința obștei bisericești, din poziția mea de președinte folosesc cu plăcere ocaziunea de a Vă întâmpina vesel de bunavenire și a Vă saluta din inimă cu dulcea salutare „Cristos a înviat!“ adecă cu salutarea, cu care se întâmpină credincioșii bisericii noastre din ziua prealuminății învierii a Domnului până în ziua mărții sale înălțări la ceriu.

O salutare scurtă și nemăestrită aceasta, fără tropi și fără figuri oratorice, dar dacă vom cugeta la puterea convingătoare și la însemnătatea nedisputaveră a acestor cuvinte de bucurie și mângăere generală, pentru întreaga biserică creștină ; dacă cugetăm asupra evenimentului, de care mărturisesc ele, de am răsfoi toate cărțile lumii, nu am afla cuvinte mai alese, mai dulci și mai frumoase, pentru a ne întâmpina unul pe altul, nu numai în conveniri private, ci deosebi în întrunirile și adunările noastre bisericești ; și aplicarea și întrebuițarea acestor cuvinte este cu atât mai potrivită pentru noi, cu cât și numai cugetarea asupra lor, corespunde credinții noastre, ear la auzul și pronunțarea lor să deșteaptă și trebuie să se deștepte în noi și în fiecare creștin adevărat cunoașterea și priceperea legăturii sfinte dintre mântuitorul Iisus Cristos și biserica sa: ne fac să înțelegem asemănarea ce există între patimile și învierea Domnului nostru Iisus Cristos și între suferințele bisericii lui, a bisericii ortodoxe, ai cărei credincioși suntem și noi. Dar nu numai cunoașterea și înțelegerea legăturii sfinte dintre Domnul Cristos și biserica

lui, nu numai asemănarea dintre patimile și învierea Domnului și dintre suferințele bisericii noastre până la recăștigarea vieții ei constituționale, dar ele și ne determină și întăresc în credință, că așa a fost dorința și voia Celui preainalt și suferințele bisericii au fost proba tăriei credinței și alipirii clerului și poporului nostru către mântuitorul Iisus Cristos și către învățăturile sfinte și mântuitoare ale bisericii lui.

Cristos unul cel fără păcat a pățimit mult pentru mântuirea neamului omenesc, până ce cu moartea sa au călcat moartea și a dat viață și celor din mormânturi, și biserica noastră, cea mai veche și mai tolerantă dintre toate bisericile creștine, a suferit îndelungat până ce s'a scuturat de jugul sclăviei seculare, până ce și-a redobândit libertatea, dreptul ei natural de biserică liberă în stat liber, dreptul ei ca biserică sinodală apostolică.

Noi, cei de astăzi, ne-am trezit în aurora periodului de renaștere și respective de reînviere a dreptului de întrunire liberă; n'am văzut și n'am simțit viscoalele trecutului și de suferințele și jertfele părinților și protopărinților noștri știm numai din istorie și din tradiție.

Despre sinoadele acestei diecese din era absolutismului cea mai nouă urmă o avem despre Sinodul ținut în 23 Iulie 1850, în biserica catedrală din Arad, convocat și întrunit cu concesiune specială a înaltului Guvern în scopul de a arăta printr'o petițiune către Coroană starea bisericii în genere și în special.

De ce sentimente religioase erau cuprinși atunci reprezentanții bisericii, cum se țineau întrunirile și cât era de restrânsă libertatea, se învederează din textul protocolului, în care, după ce se enarează, că la acel sinod, deputații împreună cu comisariul guvernial s'au dus la s. biserică, au ascultat cu evlavie sfânta liturgie, s'au cuminecat după datina dela toate Sinoadele, descrie apoi că a urmat chemarea Duhului Sfânt, deschiderea și ținerea Sinodului, dela sedintele căruia toți cei nechemăți au trebuit să se îndepărteze, ca să rămână numai cei aleși.

Eată, Domnilor, deosebirea între atunci și acum; atunci adecă Sinoadele se puteau ține numai cu speciala concesiune dela Înaltul Guvern, astăzi ne întrunim în Sinoade parohiale și eparchiale de câte-ori cer trebuințele bisericii; atunci consultările și pertractările erau secrete, astăzi au publicitate deplină; atunci erau închise ușile dinaintea publicului, astăzi auzitorul este deschis pentru toți, cari din ori-ce privință și cu ori-ce scop se interesează de mersul lucrurilor noastre și această publicitate bine înțeleasă, dă putere, dă tăria de viață constituționalismului nostru.

Asemănând dar trecutul nostru cu prezentul, chiar și numai momentele acum relevate deșteaptă

în noi simțul de grațitudine și recunoștință către toți acei factori, cari au inițiat și promovat realizarea justelor dorințe și pretensiuni ale bisericii noastre vii, ale clerului și poporului credincios, de a-și redobândi dreptul de liberă întrunire în adunări bisericești, dreptul ca noi de noi și prin noi sub controlul și scutul legilor iubitei noastre patrii, să decidem asupra afacerilor bisericii noastre naționale în cause bisericești, școlare și fundamentale.

Și mulțumitori totdeauna pentru facerile de bine nouă făcute, să mulțumim și acum Domnului, pentru-că ne-a conservat biserica sa sfântă, biserica moșilor și strămoșilor noștri, cel mai scump clenodiu al nostru și precum în sf. biserică, să dăm și aci espresiune sentimentului nostru de pietate către memoria marelui Andreiu, a cărui energie și pășire resolută îi revine meritul recăștigării autonomiei noastre înaltului Guvern al Țării, care în simțul de dreptate a spriginit și promovat interesele bisericii noastre și dăm espresiune mulțumitei și recunoștinței noastre, dar mai pe sus de toate să dăm espresiune credinței noastre neclătite și supunerii noastre omagiale către Majestatea Sa, preagrațiosul nostru împărat și rege apostolic Francisc Iosif I., care ni-a sancționat Statutul Organic, baza dreptului nostru de viață constituțională, Căruia, ca cetățeni supuși și ni credincioși să-i cerem dela Domnul încă mulți ani de viață și de pacinica domnire spre fericirea popoarelor sale.

După toate acestea știu că mai așteptați și cu tot dreptul dela mine, ca în cuvântul acesta al meu să mă estind și asupra afacerilor diecesei și să vă arat starea lucrurilor pe baza espriențelor făcute. Acestei așteptări legitime Vă și răspund în liniamente generale, că de un an și mai bine, de când bunul Dumnezeu a voit să stau în fruntea diecesei, am nisuit să-mi estind atențiunea asupra tuturor lucrurilor din sfera administrațiunii și instrucțiunii, dar și Venerabilul Sinod va considera, că timpul a fost prea scurt și nici împrejurările nu au fost de tot favoritoare pentru a obține rezultatele dorite. Un început modest totuși s'a făcut și lucrările se continuă.

O pornire spre bine a lucrurilor se presintă în faptul, că restanțele arătate în rapoartele prezentate Ven. Sinod din anul trecut mai toate s'au rezolvit, nu mai suntem în restanță cu corespondențele și răspunsurile către înaltul Guvern nici către celelalte autorități administrative.

La institutul pedagogic; s'au suplinit toate catedrele prevăzute în lege pentru asemenea școli.

Incassarea pretensiunilor și competențelor fondurilor și fundațiunilor diecesane s'au pus în curgere, și deși la încassare se întâmpină diferite greutăți, și de și nu am putut obține re-

sultatele dorite, totuși precum se învederează din socoți în proporțiune, cu trecutul rezultatele sunt vizibile.

Mari grăutăți întimpinăm cu școlile din parochii.

În cursul timpului deși ni-a succes a delătura multe scăderi, și a esopera respiriu pentru îndreptarea lucrurilor mai avem multe școli reflectate și pe atâtea admoniate, parte pentru scăderile interne și externe ale edificiilor și salilor de învățământ, parte pentru-că comunele nu pot asigura nici minimul salariului prescriș de lege.

Biserica, ca mamă, a venit până acum într-un ajutorul școlii, fiicei sale, dar acum s'au cam eshauriat și resursele bisericilor și nici ele nu mai pot veni ca mai înainte în ajutorul școlii, budgetul Consistorului încă nu poate prevedea toate trebuințele, de unde urmează că susținerea unor asemenea școli în viitor ne impune mari îngrijiri.

Insași incasarea cultului merge cu greu, pentru-că în genere poporul nu poate suporta diferitele sarcini publice; în special apoi poporul în unele locuri nici nu contribuie bucuros, pentru-că nu vede progresele așteptate, din care motiv și respective pentru rezultatul slab (dela examen mai mulți învățători s'au și tras la răspundere.

Ca și orfana din munți se presintă școala de fete cu internat; în budget nu este nici o proviziune pentru ea, și pentru-că ea de sine nu se poate susține, deci reclamă deosebită atențiune din partea Ven. Sinod.

Dar față cu multele trebuințe ivite din toate părțile, dator mă simt a atrage binevoitoarea atențiune a Ven. Sinod și asupra venitului și a stării fondurilor diecesane, deosebi însă asupra acelor, cari concurg cu venitele lor la prevederea trebuințelor administrațiunii și instrucțiunii, ca astfel Ven. Sinod să fie în deplina cunoștință a situației, mai adaugând, că edificiile cari formează proprietatea acestor fonduri, de-o parte cad acum sub dări, de cari mai înainte erau scutite, de altă parte înseși edificiile ca atari reclamă reparări și transformări costisitoare.

După toate acestea și până ce cu altă ocaziune să-mi espun vederile și direcțiunea conducerii mele, rugând Ven. Sinod, ca în pertractările și debaterile sinodale precum în trecut așa și acum se rămânem în cadrul legii noastre positive, declar ședința primă a Sinodului nostru ordinar convocat pe ziua de astăzi de deschisă.

Ioan I. Papp,
Arhimandrit.

Cuvânt

presidial, rostit la adunarea generală a fondului preoțesc.

Onorată adunare generală!

Prea Onoraților Domni protopopi,

Onorată preoțime, iubiți frați în Cristos!

Vězându-ne earăși adunați aici în centrul diecesei, pentru a Vě esercia dreptul și a Vě împlini datorița impusă prin statutele fondului nostru preoțesc, Vě întimpin cu dragoste frățescă de buna venire; Vě salut cu bucurie ca și pe frați și împreună slujitori la altarul Domnului; Vě salut cu salutarea creștinească »Cristos a înviat!«

Vě salut cu aceasta salutare de bucurie, pentru-că bucurie vęd exprimată și în fețele voastre! Vě salut cu salutarea de »Cristos a înviat!« pentru-că acestea cuvinte scurte, dar' mult cuprinzătoare, corěspund pe deplin adevărului, de care mărturisesc ele; corěspund adevărului, pe care noi cu veselie îl vestim și pe care chiar după poziția ce ocupăm în biserică, chemați suntem a-l propaga, dar' tot-odată acestea cuvinte ne dau să înțelegem, că precum prin învierea din morți a Domnului nostru Iisus Cristos s'au deschis pentru întreaga creștinătate ușile fericirii pe pământ și dincolo de mormânt, astfel prin înființarea și augmentarea fondului nostru preoțesc s'a deschis ușa speranței și se întărește tot mai tare credința preoțimei noastre într'un viitor mai liniștit, mai fericit, și aceasta își are esplicarea ei în faptul, că preoțimei noastre deja îi este mai ridicată vaza și respectul în viața socială, și ea, preoțimea, are acum mai puține griji pentru cazul neputințelor și asemenea mai puține și pentru soarta următorilor la cazul trecerii din viață.

Pentru-ca să putem aprecia prezentul, trebuie să cunoaștem trecutul. Cel-ce nu cunoaște starea preoțimei din trecut, cel-ce nu cunoaște soarta vędurilor și a orfanilor de preoți, acela nu poate să-și deie seamă despre deosebirea din trecut și prezent.

Starea preoțimei din trecutul nu tocmai îndepărtat, o aflăm zugrăvită în protocolul Sinodului diecesan întrunit la 23 Iulie 1850 în biserică catedrală din Arad, între altele și în scopul de intervenire la Coroană pentru dotarea clerului nostru întocmai ca și a altor confesiuni, aducându-se ca motiv, că sērăcia și nenorocirea poporului nostru provine din lipsa de preoți mai luminați și expunându-se, că „în lipsa dotației, prea rari bărbați inteligenți se aplică la preoție, și că cei cari s'au rezolvit, neavând mijloacele traiului, sunt siliți în locul crucii a prinde coarnele plugului și așa a și părăsi turma, care după aceea

neșind cât mai puțin de dulceața învățăturilor, crește și pere în întunerecul neștiinței."

Prin schimbarea timpurilor spre bine și deosebi cu regularea dotației prin întregirea ajutorului de stat, acum nime nu va pute susține, că soarta preoției nu s'ar fi îmbunătățit față cu trecutul.

În cât pentru văduvele și orfanii preoților, întrebați preoții bătrâni și chiar pe bătrânii poporului, și ei Vă vor spune, că soarta acestora dacă nu a fost de tot de compătimit apoi nici de invidiat nu a fost.

Bătrânii Vă vor spune, că cinstea de mai nainte a văduvelor preotese, razimul și ajutorul lor bănesc și al orfanilor lor, se îngroapă în pământ de-odată cu îngroparea soților și respective a părinților lor, și erau foarte rari casurile, când preoteselor, rămânând văduve, li-se mai dădea onoarea de preoteasă ca mai nainte, ci ele se agrăiau după numele de botez, ca și ori-care alte femei din sat; și nici pruncii nici fetele preotului nu aveau mai bună soartă, din contră: atât preoteasa, cât și familia preotului răposat erau ca și mlădița sau losa de vie tăiată dela butuc, ori ca și creanga tăiată din copaci, și precum losa tăiată din viță și creanga tăiată din copaci nu se mai hrănește din suc viței sau a copacului și nici nu o mai cunoști dela care viță sau copaci este, astfel nici văduvele nici orfanii de preoți nu mai aveau parte nici din venitul sfântului altar, nici se bucurau de spriginul bănesc al vre-unei societăți sau corporațiuni, ci soarta văduvelor și a orfanilor de preoți era în toate egală cu soarta celorlalte văduve și orfani din comună, și astfel dacă vom considera, că nainte de înființarea fondului nici o văduvă și nici un minorean orfan de preot nu căpăta nici un ajutor, ear' astăzi afară de ajutorul orfanilor fie-care văduvă preoteasă, a cărei soț a fost membrul fondului, capătă în calcul mediu atât ajutor la un singur an, cât a plătit soțul ei în tot timpul cât au fost în viață; dacă vom considera, că tacele anuale cu cari concurge preoțimea, fac în sumă rotundă 9000 coroane la an, ear' ajutorul, ce se împarte la an, se urcă circa la 22000 coroane și și fondul mai crește cu 4% a venitului curat, putem susține pe date positive, că deși subsistența văduvelor și a orfanilor de preoți încă nu este de tot asigurată, dar este totuși în mare măsură ameliorată și că ameliorarea progresivă este asigurată.

Despre aceasta Vă puteți convinge din socoile ce vi-se prezintă, dar nu numai sunteți chemați, dar sunteți și îndatorați a cerca și a Vă convinge despre starea lucrului atât pentru bucuria și mângâierea proprie, cât și pentru liniștirea și încurajarea fraților preoți dela cari

ati primit mandatul de a-i reprezenta în aceasta adunare.

Este de altcum adevărat, că fondul încă n'a ajuns să crească în măsura de a corăspunde tuturor aspirațiilor și astfel pentru-că nici acum după 26 de ani dela întemeierea lui nu poate satisface tuturor trebuințelor preoției noastre, dar adevărat este și aceea, că acest fond sporește mai bine decât ori-care alt fond ori fundațiune, ce stă sub administrarea Consistorului nostru din Arad, și astfel tinde toată speranța de a satisface în viitor tot mai mult aspirațiilor preoției noastre.

Cel ce vrea, se poate convinge despre creșterea progresivă a fondului din faptul, că la finea anului 1883 fondul bisericesc clerical era de 596.868 cor., ear' fondul preoțesc era de 171.342 coroane; la finea anului 1902 fondul clerical bisericesc este 840.645 coroane, ear' fondul preoțesc este deja 855.602 coroane; deci a întrecut pe cel mai mare fond diecesan cu 15.000 de coroane, care crescământ se esplică astfel: că pe când fondul bisericesc nu are alt isvor decât interesele proprii, pe atunci fondul preoțesc a avut și are isoarele prevăzute în statute.

Cu toată creșterea și sporirea acestui fond însă, când este vorba de dorințele preoției noastre, nu vom pute perde din vedere, că fondul este ca și pomul. — Sădim pomul cu dorința de a ne scuti sub umbra lui și a ne îndulci din rodul lui. Așa s'a întemeiat și fondul cu scopul de a servi spre ajutorarea preoției, a văduvelor și orfanilor lor, și acest fond, ca un pom, unic în felul seu, încă din primul an al înființării sale a început a-și da și da continuu roade fără să i-se slăbească nici trunchiul nici rădăcina și fără ca în vre-un an să-și fi denegat roadele sale binefăcătoare.

Nu le ating aceste, ca și cum nu s'ar ști, ci tocmai, ca cunoscute fiind tuturor, la formularea pretensiunilor față cu fondul să avem și acum, ca și în trecut, în vedere, că precum pomul nu se sădește numai pentru azi-mâne ci pentru viitorul îndepărtat, astfel și fondul nu este numai pentru generația de acum ci și pentru cea de acum și pentru cea viitoare, a cărei soartă încă trebuie să-o asigurăm după puțință pentru toate împrejurările, pentru-că asigurând soarta preoției am satisfăcut trebuinței constatate de antecesorii nostri, că fără dotație nu putem avea preoți luminați, ear' fără preoți luminați nu putem avea popor deștept și conștiu de drepturile și datorințele sale creștinești și cetățenești.

După toate acestea, anunțându-Vă, că pentru censurarea socoților am convocat comisiunea aleasă de mai nainte, care va face raportul,

deciar ședința adunării generale a fondului nostru preoțesc convocată pe ziua de astăzi, de deschisă.

Ioan I. Papp.

archimandrit.

Raport special al adunării generale a fondului preoțesc.

Cuvântul de deschidere al H. S. dlui Episcop Ioan I. Papp, este primit cu aclamații de „să trăiască.”

C. Gurban dă răsănit cuvântului de deschidere felicitând pe P. C. Sa dl archimandrit în fruntea fondului preoțesc ca și conducător (Aplause). Propune ca cuvântul de deschidere să se ia la protocol.

V. Mangra, toți consimțesc cu cuvintele părintelui Constantin Gurban, dar vrea să fie mai marcant atunci, când adunarea generală are prima ocaziune a felicita pe P. C. Sa în calitate de Episcop. (Aplause).

Se alege de notari: Procopie Givulescu și Traian Mager

P. C. S. Episcopul Ioan I. Papp mulțumește de bunele urări și asigură preoțimea despre bunăvoința sa în aplicarea măsurilor de îndreptare, dar va urma cu rigoare disciplina în biserică.

La apel nominal să presintă 28 delegați, și pe baza aceasta adunarea se declară capabilă de concluse valide.

Participanți sunt următorii:

H. Sa Ioan I. Papp; P. C. Sa Vasile Mangra; protopresbiterii: E. Moga, Const. Gurban; P. C. Sa Roman R. Ciorogariu; protopresbiterii: Vasile Beleş, George Popoviciu, Paul Miulescu, Tr. Puticiu, V. Hamsea, P. Serbu, I. Giorgia, Procopie Givulescu; V. Popoviciu, preot Șiria; Vict. Popoviciu, Ciaba; Dr. D. Barbu, At. Todan, Ilie Bursăș, G. Morărescu, St. Domocoș, Filip Leuca, G. Blaga, Ter. Opresan, Dim. Muscan, Tr. Magier, Iuliu Bodea, Iosif Nagy, Aurel Iancu, Gavril Bejan.

Urmează la ordinea zilei raportul comisiunii aleasă la anul 1900 pe întreaga sesiunea din care apare, că: Starea fondului face: 855.602 cor. 80 fil., a crescut cu 31.000 cor., în anul 1902.

Comisiunea face următoarele propuneri:

1. Pentru încassarea restanțelor: Consistoarele să fie concesive și să dea morator de doi ani astfel ca în acest termen succesive să fie achitate toate restanțele.

H. Sa are o singură dorință, că adevă, să nu mai vină la adunarea generală ca delegat acela care are restanță, să se disciplineze preoții în conferințele lor în respectul solvării taxelor. Altfel primește propunerea.

2. Ajutorul văduvelor să se supradoteze din prisosința venitului anual, astfel ca să fie epuizate 60% distribuabile anualminte în sensul statutelor. — Chestiunea se relege la comisiunea pentru elaborarea statutelor, ca aceea să o ia în socotință la elaborarea statutelor nouă.

3. Având în considerare că s'ar luat inițiativa de a repara în afară și a împodobi interiorul bisericeii catedrale, propune să se voteze pentru acel bisericesc scop 2000 cor. — Se primește cu însufletire și fără discuție.

4. Să se reguleze anticipațiunile advocaților, cari în socoteli figurează ca și anticipații și după terminarea afacerilor. — Se primește.

5. Relativ la revisuirea statutelor, comisiunea nu a putut prezenta proiectul de statute, căci scaunul episcopesc nu s'a îndeplinit, drep-ce propune ca concluziunile

adunării generale din trecut să se susțină și însărcinează aceea comisiune să lucreze mai departe și să vină cu proiect pe proxima adunare generală.

Cu aceasta adunare generală și-a exhaustat obiectele de pertractat, ear P. S. Sa domnul Episcop mulțumind adunării generale pentru dragostea cu care a pertractat afacerile fondului preoțesc, îndeamnă pe toți la dragostea împlinirii datorinței ca să aibă de basa activității lor liniștirea conștiinței, care e cea mai puternică basă. (Aplause).

Nr. 650/1903. Sc.

Circular

către oficiile protopresbiterale și parohiale și către învățătorii de sub jurisdicțiunea Consistorului gr.-or. român din Oradea-Mare.

O preocupățiune de căpetenie și constantă a avut Consistorul nostru pentru înaintarea învățământului și răspândirea instrucțiunii popoului.

An de an, Consistorul a dat ordinațiuni și instrucțiuni trebuincioase organelor subalterne: învățătorilor, preoților și protopresbiterilor, pentru organizarea și ajustarea școalelor, pentru regulata frecvență școlară și mai ales cum să-și îndeplinească învățătorii chemarea lor, și inspectorii școlari oficiul de a regula și controla mersul învățământului.

Stăruințele Consistorului deși nu au rămas fără urmări, totuși rezultatul obținut numai în parte e satisfăcător, datorit și acesta zelului nobil și hărniciei personale a singularilor membri din corpul învățătoresc, pentru-că în cursul vizitării școalelor ce am întreprins lunile trecute, am găsit școale, adevărat puține, dar ticsite de copii, fără de aplicarea mijloacelor silnice, ordine și progres înălțator; și am găsit școale, partea cea mare, durere, de și provăzute cu învățători și cu aparate de învățământ, însă neglijate și nefrecventate, ori slab frecventate, învățământul cu deservire neglijat.

În vederea acestor omisiuni grave și scăderi păgubitoare pentru școală și învățământ, Consistorul dispune următoarele:

1. Învățătorii se îndrumă sub greumântul responsabilității a urma, în fiecare școală, planului de învățământ, împărțind și propunând obiectele de învățământ sistematic în șase clase, conform circularilor consistoriale Nr. 1418 șc. din 30 Decembrie 1899, și Nr. 1631 șc. din 7/20 Septembrie 1902. În special la propunerea limbei maghiare să urmeze strict planului de învățământ ministerial, după-cum s'a dispus prin circularul consistorial Nr. 2005 șc. din 6/19 Noembrie 1902 în nex cu ordinațiunea ministerială Nr. 30.332 din 5 Iunie 1902, — avându-se în vedere scopul practic, adevă însușirea limbei maghiare în

măsură ca elevii să-și poată exprima la înțeles cugetările în limba maghiară, să știe ceti fluid și a scrie corect ungrește.

2. Preoții ca directori locali sunt îndrumați, în conformitate cu dispozițiunile cuprinse în circularul consistorial Nr. 1283 șc. din 14/27 August 1901 — a supraveghia, ca școalele să funcționeze regulat, învățătorii să țină punctual orele de prelegere.

3. Protopresbiterii, ca inspectori școlari sunt îndrumați, cu ocasiunea vizitării școalelor și la examenele finale, să controleze cu cea mai mare rigoare școalele submanuate, întru cât corăspund ele ori nu dispozițiunilor planului de învățământ în general, și în special planului de învățământ ministerial relativ la propunerea limbei maghiare. Ear' în rapoartele despre examenele anuale să constate la fiecare școală câte clase sunt, adecă în câte clase sunt împărțiți elevii și percurs-a învățătorul cu elevii întreg materialul didactic prescris pentru șase clase?

Acest circular se comunică oficiilor protopresbiterale cu însărcinarea de a trimite câte un exemplar fie-cărui preot și învățător pentru orientare și conformare.

Oradea-Mare, 3/16 Aprilie, 1903.

Vasilie Mangra,
vicar episcopesc.

Pentru biserică.

În casa lui Dumnezeu e sălășluită și din acea casă isvorește pacea și binecuvântarea.

Podoabele sufletului omenesc în credință își au temeiul, în acea credință, care adună pe oameni în casa lui Dumnezeu, la închinare, pentru preamărirea Lui și pentru a primi binecuvântare și pacea în suflet.

Sfânta biserică este locul tămăduirii, este locul înălțării sufletești morale. De aceea cuvinese, ca să se înalțe mândră, frumoasă și împodobită casa lui Dumnezeu; căci dacă sufletului omenesc virtuțile îi sunt podoabe, împodobirea casei Domnului este o dovadă de credință vie, de sălășluirea virtuților în sufletele credincioșilor.

Frumoasă pildă ne stă înainte întru înfrumșetarea casei Domnului, în preocupațiunea de împodobirea ei, a nou alesul episcop al Aradului, Ilustrisimul și Preacuviosul D-n archimandrit *Ioan I. Pap*.

Întâiul gând, întâiul pas al Ilustrității Sale în archiereia Sa este: Să împodobim casa Domnului, biserică din Arad, catedrala!

Un clopot nou va umplea văzduhul cu glasul său chemător la rugăciuni; și acest clopot dar bisericeii este, din partea celui venit în numele Domnului, ca să păstorească turma credincioasă a eparchiei Aradului.

Veniți, credincioșilor, după această pildă, să împodobim casa Domnului!

Indreptându-și privirile cu tot dinadinsul asupra stării în care se găsește biserică parochială-catedrală din Arad, Ilustritatea Sa și Preacuvioșia Sa archimandritul *Ioan I. Papp*, episcop ales, confirmat și întărit în scaunul episcopesc al Aradului, chemat-a la consfătuire pe fruntașii români din Arad, în ziua de 6/19 Aprilie și spusu-și-a gândul, că dorește ca acel sfânt locaș, pentru a corăspunde sublimității și majestății cultului dumnezeesc ce se săvârșește într'însul, pentru a corăspunde cerințelor timpului și azi și a locului din centrul diecesei precum și mențiunii ce o are, ca biserică nu numai parochială ci și catedrală, — trebuie să se renoveze și împodobească.

Cu entusiasm primit-au cei chemați cuvintele Ilustrității și Preacuvioșiei Sale, care pentru ducerea la îndeplinire a lucrării împodobirii casei Domnului și-a oferit concursul și sprijinul atât material cât și moral.

Pentru constatarea trebuincioaselor lucrări de înfrumșetare și renovare, pentru statorirea planului de lucrări și aflarea și adunarea mijloacelor de lipsă, s'a decis constituirea unui comitet executiv, compus din câte 10 membri delegați din partea comitetului parochial și din partea Ilustrității și Preacuvioșiei Sale, sub conducerea Episcopului diecesan.

Comitetul parochial, întrunit la 7/20 Aprilie, cu adîncă mulțumire și recunoștință ia act de părintești îngrijiri ale capului diecesei, și alege din partea sa pe următorii membri delegați ai comisiunii executive pentru renovarea și împodobirea bisericeii: Vasilie Beleş, Gavriil Bodea, Constantin Don, Iuliu Herbai, Gerge Lazar, Nicolae Marcu (Șega), Iosif Moldovan, Dr. N. Oncu, Sava Raicu și Traian Vătan.

Pusu-s'a deci temelie unei frumoase lucrări, pentru mărirea lui Dumnezeu și bucuria credincioșilor — căci venit-a păstorul întru numele Domnului.

Convorbiri

Intre un cercător și un încredințat. Asupra ortodoxiei bisericii orientale.

De
FILARET

Mitropolitul Moscvei.

Convorbirea V.

Cercătorul: Am să-ți propun un fragment din cartea intitulată: *Instrucțiuni generale în formă de catechism*, imprimată din ordinul d-lui Carol Ioachim Colbert, episcop de Montpellier. Eată acest fragment:

»Este lesne a dovedi că aceia dintre Greci cari s'au separat de biserica romană, s'au separat de adevărata biserică a lui Iisus Cristos.

»Pentru a se convinge tot omul de bună credință, n'are decât a privi și pe una și pe alta din aceste două biserici, în timpurile pe când erau unite. Este sigur că atunci Grecii recunoșteau pe Papa de șef al bisericii, aceasta o probează cele șapte dintâiu Sinoade generale cari s'au ținut în Orient și la cari întâietatea Papei a fost autentic recunoscută. Chiar Fotie n'a negat aceasta. el care a aruncat cele dintâiu sămênțe ale divisiunii generale și la Sinoadele din Lion și Florența, unde s'a tratat despre reunirea celor două biserici, această veritate a fost recunoscută și de Greci.

»Biserica Constantinoplei n'a pretins nici odată decât ca să fie *a doa Romă* și să aibă întâiul rang după dînsa. Sigur încă, că biserica de Constantinopol n'a avut al doilea rang decât în al patrulea sau cel mult la al doilea Sinod general, ceea-ce nu s'a făcut fără opozițiune. Era dar' un adevăr a zice că Papa este *șeful vizibil al bisericii* și *Roma centrul unității*, după-cum vorbește Sfântul Irineiu, episcopul Lionului, grec de naștere, care trăia în al doilea secol. Dacă biserica, care recunoaște pe Papa de șef vizibil, a fost fără îndoială adevărata biserică în timpul celor dintâiu opt secole, ea va fi și totdeauna; căc; precum am dovedit deja, nu se mai pot face nic; odată schimbări în biserică asupra acestui punct. Pentru-că, a se separa de biserica ce recunoaște pe Papa de șef, este a se separa de adevărata biserică a lui Iisus Cristos, este a fi schismatic.

„Așa dar', orientalii cari s'au separat sunt schismatici.“

Incredințatul: Voiești să examinăm împreună această argumentațiune?

Cercătorul: Cu toată plăcerea.

Incredințatul: Să vedem, să o analizăm după părți, păzind, pentru mai multă claritate, același ordin ce a urmat catechistul pentru a exprima cugetările sale.

„Este ușor a dovedi că aceia dintre Greci cari s'au separat de biserica romană, s'au separat prin aceasta de adevărata biserică a lui Iisus Cristos. Spre a se convinge tot omul de bună credință, n'are decât a privi și pe una și pe alta din aceste două biserici, în timpii pe când erau unite.“

Cine sunt acei pe cari autorul îi are în vedere când zice:

Aceia dintre Greci cari s'au separat de biserica romană?

Cercătorul: Negreșit că biserica orientală.

Incredințatul: Pretinde așa dar' că biserica orientală este aceea care s'a separat de biserica romană?

Cercătorul: Și D-ța te îndoiești?

Incredințatul: Nu mă îndoiesc de loc, sunt pe deplin convins că această supozițiune este falsă.

Cercătorul: Nu înțeleg ce voiești să zici.

Incredințatul: Am să-ți explic printr'un exemplu.

Când după moartea lui Solomon, se formară din poporul lui Dumnezeu două împărății, cea a lui Israil și a lui Iuda, crezi că împărăția lui Iuda fu care se separă de cea a lui Israil, sau împărăția lui Israil de cea a lui Iuda?

Cercătorul: Eu vîd că în această circumstanță este mai drept să zicem că împărăția lui Israil s'a separat de a lui Iuda și nu a lui Iuda de cea lui Israil.

Incredințatul: De ce ți-se pare mai drept astfel?

Cercătorul: Fiind-că împărăția lui Iuda rămase ceea-ce era mai înainte; pe când împărăția lui Israil institui pentru dînsa un guvern separat, în disprețul drepturilor guvernului ereditar, recunoscut de toate triburile poporului lui Dumnezeu.

Incredințatul: Să aplicăm acest exemplu la subiectul actual. Catechistul francez zice, că biserica orientală s'a separat de a Romei. Dar' pentru'a fi autorizat să vorbească astfel, ar fi trebuit să dovedească mai întâiu că biserica Romană a rămas, după separațiune, așa precum era mai înainte, și că biserica Orientului din contră, a violat oare-cari legi fundamentale, a căror îndeplinire este condițiunea *sine qua non* a unității bisericii. Dar' fiind-că n'a demonstrat-o, a comis, din începutul argumentațiunii, o eroare prea gravă, avansând ca un lucru sigur ceea-ce ar fi trebuit să dovedească. Mai mult încă: El a prezentat lucrul într'un chip cu totul invers.

Cercătorul: Dar ce! ar fi mai drept să se zică că biserica romană s'a separat de biserica Orientului?...

Incredințatul: Negreșit; și pentru a se convinge tot omul de bună credință, ca să mă servesc chiar de termenii ce a întrebuit autorul francez în contra noastră, n'are decât a privi și pe una și pe alta din aceste două biserici, în timpurile pe când erau unite.

Esaminând pe cele două biserici, precum se aflau în timpul unirei lor, sau considerând biserica universală din cei dintâiu opt secoli ai creștinismului, eu găsesc că legea următoare a fost totdeauna păzită de dânsa, pentru conservarea unității și a curățirii sale: *Confesiunea generală a credinței, și constituția bisericii ecumenice, sunt fixate pe baza cuvântului lui Dumnezeu și prin consimțământul unanim al întregii acestei biserici, consimțământ exprimat prin organul învățaților sei. Bisericile particulare nu pot face de cât regulamente care le privește numai pe ele și care sunt relative numai la disciplina ecleziastică, dar care să nu atingă nici de cum fundamentul creștinismului.*

Cercătorul: De unde ai luat această lege?

Incredințatul: Această lege este fundamentul tuturor Sinoadelor ecumenice. Ele n'ar fi putut să se țină fără dânsa.

Cercătorul: Primesc.

Incredințatul: Să ne întoarcem acum privirile de la biserica universală din cele dintâiu opt secole, spre a le fixa asupra timpurilor posterioare în care vedem două biserici separate una de alta, *biserica Orientului și biserica Occidentului* sau a Romei. Legea ce am menționat este oare păzită după această separațiune, și dacă este, în care din aceste două biserici se păzește?

Să examinăm pe cea Romană. Cetește confesiunea sa de credință redactată de Papa Pius al 4-lea după decretul Sinodului de Trident și imprimată în același catechism francez ce ai citat mai sus. Compară-o cu confesiunea credinței vechei biserici catolice, adică cu Simbolul Niceo-Constantinopolitan. Mai întâiu, vei afla în confesiunea de credință a bisericii Romei vechea dogmă a purcederii sfântului Spirit exprimată astfel, că nu numai cuvintele vechiului Simbol sunt schimbate, dar chiar și acele ale lui Iisus Cristos:

Qui ex Patre Filioque procedit, adică: Carele purcede din Tatăl și din Fiul.

Apoi vei mai găsi dogme și decrete, ale căror trăsuri nu aveau loc în vechiul Simbol, și care sunt niște lucruri cu totul nouă; de exemplu: „*Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verumque sacramentum sumi*“; adică „*Mărturisesc asemenea că Iisus Cristos întreg este adevărata taină și se primește sub unul sau celalalt din aceste două specii.*“

Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum christiano populo salutarem esse, affirmo;“ adică: „Afirm asemenea, că puterea indulgențelor a fost lăsată de Iisus Cristos în biserică, și întrebuițarea lor este **salutară** poporului creștin.“

Romano pontifici, beati Petri Apostolorum

principis successori, ac Iesu Christi vicario veram obedientiam spondeo ac juro“: adică: „Jur și făgăduiesc o adevărată supunere pontificelui roman, vicarul lui Iisus Cristos, succesorul s-tului Petru principele Apostolilor.“

Nu vezi acum, că în actuala confesiune de credință a bisericii romane sunt articole care s'au decretat numai de dânsa, fără consimțământul unanim al bisericii ecumenice?

Cercătorul: Biserica romană susține că articolele cele nouă, ale confesiunii sale de credință, au fost decretate de dânsa, ca fiind biserică universală, în Sinoadele ecumenice.

Incredințatul: De când creștinătatea s'a divizat în două jumătăți, care până acuma nu s'au reunit, n'au putut să mai fie Sinoade ecumenice, și nu vor putea să fie până când nu se va efectua earăși uniunea celor două biserici.

(Va urma.)

CRONICA.

* **Noul episcop al Aradului**, Ilustritatea și Preacuvioșia Sa dl **Ioan I. Papp**, a depus Vineri la 4/17 Aprilie jurământul în mâinile Măjestații Sale, în sala festivă a Burgului din Viena. La acest act a asistat ministrul cultelor și instrucțiunii publice Dr. *Wlassics* Gyula și ministrul a latere, contele *Széchenyi*. Formula jurământului a cetit-o consilierul ministerial *Vértessy*.

* **Paștile în Arad**. Sfintele sărbători ale Paștilor s'au sărbătorit cu solemnitatea cuvenită, în biserică catedrală din Arad. La înviere a pontificat părintele protopop V. Beleş. La liturgie, în ziua primă, a pontificat Ilustritatea și Preacuvioșia Sa *Ioan I. Papp*, asistat de d-nii V. Beleş, protopop; R. Ciorogariu, director seminarial; Dion. Popovici, asesor consistorial; Tr. Vățanu, G. Bodea și I. Nicorescu preoți. Ilustritatea și Preacuvioșia Sa noul Episcop a ținut o caldă cuvântare, îndemnând poporul la iubire și jertfă pentru biserică.

În ziua a doua a pontificat părintele protopop V. Beleş, asistat de preoții Tr. Vățanu și G. Bodea. Părintele Vățanu a rostit o frumoasă și înălțătoare predică.

Fruntașii vieții românești din Arad, au grăbit, cu ocaziunea acestor sfinte sărbători, de a se presenta la curtea episcopescă, pentru a felicita pe noul Episcop, trecut deja prin toate formele constituționale pentru a putea lua conpucerea eparchiei Aradului.